

nem a mi *fizetőeszközünk* az örök dicsőség megszerzésére, hanem Isten *munkaeszköze*, amellyel alakít, formál bennünket, és felkészít az örök dicsőségre.” (159. old.) A hitről pedig a következőket olvashatjuk: „A hit tehát a távoliaknak, a jövődöbelieknek a bizalommal teljes »látása«, amelyet majd a beteljesedéskor a színről színre látás vált fel.” (197 old.)

Végezetül egy mondat, amely a teológiai kutatás tekintetében talán Pap Géza ars poeticájának is beillene:

„Ha a Biblia világtól idegen és régóta kísértő berögződött elképzeléseinktől sikerül megszabadulnunk, Pál mondatáról egy csapásra lehull a titok

leple, évszázados próbálkozások kerülnek az emberi elme erőfeszítésének múzeumába, hogy Isten igéje, a rára kódott jó szándékú emberi belemagyarázások patinájától megszabadulva fényesen tündököljön azok számára, akik annak értelmét keserves vívódások során keresik, kutatják és hirdetik.” (119. old.)

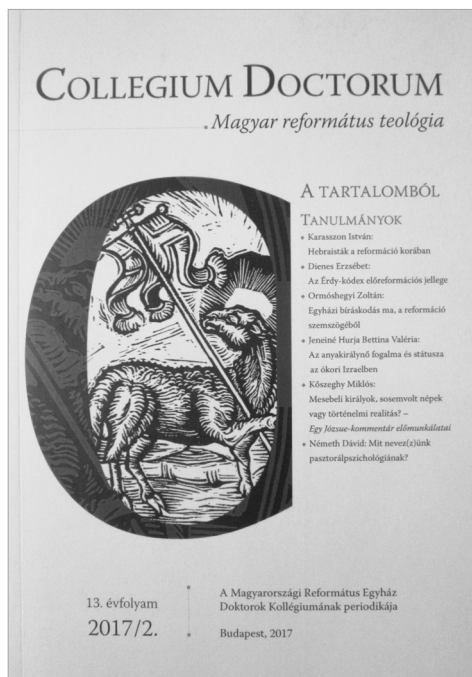
Kató Szabolcs Ferencz

A recenzió alapjául szolgáló ismertető 2019. június 20-án hangzott el a kolozsvári Erdélyi Református Múzeum előadótermében tartott könyvbemutatón.

Recensio

Collegium Doctorum. Magyar református teológia
13. (2017/2), ISSN HU 1787-128X, 166 old.

A Collegium Doctorum 13. évfolyamának második számát Hodossy-Takács Előd és Iszlai Endre által jegyzett Lectori salutem nyitja *Reformáció, ünnep, konferencia* címmel, amely a következőket hangsúlyozza: „A Doktorok Kollégiuma elkötelezett a reformációhoz kapcsolódó, illetve tágan értelmezve a reformáció örökségének, értékeinek feltárását és gazdagítását célzó kutatások mellett; és szerveztünk, valamint lapunk mindent megtesz a vonatkozó alap kutatások támogatásáért. [...] Ebben a számban [...] olvashatunk biblikus, egyháztörténeti, gyakorlati és egyházjogi szempontból górcső alá vett témákról és aktuális kérdésekről. [...] A kezünkben tartott szám az első kétnyelvű kiadvány a periodika történetében.

A magyar nyelvű tanulmányok mellett, egy külön blokkban angol nyelvű írásokat közlünk.” (147 old.)

A tanulmányok és előadások szerzői elismert teológusok, akik a 21. századi reformáció időszerűségét vizsgálják.

Tanulmányok

Karasszon István: *Hebraisták a reformáció korában.* (149–160. old.) „A héber nyelv 1500 körül nem számított Európában a jelentős nyelvek közé: gyakorlatilag csak azok művelték, akik zsidó vallásúak voltak. Az ezt követő évszázadban, s még inkább a XVII. században jelentősen változik a kép – ha csupán egy áttekintést nézünk, akkor is rögtön látszik, hogy a héber nyelv tanítása az egyetemeken bevett diszciplínává válik, s egyre inkább elterjed egész Európában” – írja a szerző. (149. old.) Baselben 1524-től, Heidelbergben 1521-től, Debrecenben pedig 1645-től kezdik tanítani a héber nyelvet a református iskolákban. Az eredeti bibliai nyelv fontosságának egyik alappillére a héber nyelv ismerete, de nemcsak oktatási szempontból, hanem tudományos szempontból is. Rotterdami Erasmus hivatkozik Szent Jeromos héber nyelvismeretére, és ezt jegyzi meg: a latin és görög nyelvismert mellett igen fontos a héber nyelv elsajátítása is. A 18. század végére már teljesen körvonalazódik, hogy egy tudós teológusnak feltétlenül ismernie kell a héber nyelvet is.

Dienes Erzsébet: *Az Érdy-kódex előreformációs jellege.* (161–170. old.) A tanulmány előadásként hangzott el 2017. július 11-én a Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiumának Debrecenben megtartott ülésén, az egyházi néprajzi szekció keretében. Dienes Erzsébet mindenképp előtt ezt állapítja meg: „Köztudott, hogy a Vizsolyi Biblia kéziratos fordítási előzményeit tekintve magyar nyelvű kódexeink különös jelentőséggel bírnak. Az egymással több szempontból is kapcsolatban álló Érdy-kódex és Jordánszky-kódex nyelvi anyagát és kéziratait az elmúlt évek alatt több szempontból vizsgáltam [...]. Az 1526-ban keletkezett Érdy-kódexről és írójáról, a Karthausi Névtelenről a múlt század eleje óta több értékelő munka jelent meg. Ezeknek egy része úgy keletkezett, hogy a szerzők nem tanulmányozták sem a kódex anyagának egészét, sem a kéziratot.” (161. old.) Bán Imre szerint ez a mű 1526-ban készült, míg más kutatók megállapítása alapján keletkezésének dátuma az 1524–27-es évekre tehető, és a mohácsi vész társadalmi és történelmi előzményeire, fájdalomira és következményeire utal. Az Érdy-kódex és a Károlyi Gáspár Két Könyvének megírása között minden bizonnyal harminchétféle év telt el. A társadalombírálat és a korrajz mellett kiemelhetjük a kódex szövegalkotási fejlődésének a pozitív folyamatát.

Ormóshegyi Zoltán: *Egyházi bíráskodás ma, a reformáció szemszögéből.* (171–176. old.) A tanulmány alcímei: 1. *A hatalmi ágak elválasztásának kérdése;* 2. *Az egyházi bírák képesítési követelményei.* 3. *A 2000. évi I. törvény 80. (2) bekezdés megtorló jellege.* A szerző ezt javasolja: „Érdemes lenne megtanulni azt a világi büntetőjog-tudománytól, hogy a büntetőjog mindig *ultima ratio*, azaz a legvégső megoldás. Ezt a fajta bün-

Ormóshegyi Zoltán: *Egyházi bíráskodás ma, a reformáció szemszögéből.* (171–176. old.) A tanulmány alcímei: 1. *A hatalmi ágak elválasztásának kérdése;* 2. *Az egyházi bírák képesítési követelményei.* 3. *A 2000. évi I. törvény 80. (2) bekezdés megtorló jellege.* A szerző ezt javasolja: „Érdemes lenne megtanulni azt a világi büntetőjog-tudománytól, hogy a büntetőjog mindig *ultima ratio*, azaz a legvégső megoldás. Ezt a fajta bün-

tetőjogi alapvetet az egyházi fegyelmezés területén is alkalmazni lehet, és építeni ezen szakasz helyett például egy mediációs lehetőség kötelező igénybevételét a Református Házasság- és Családgondozó Intézet közreműködésével [...]. A gyógyulást és a megoldást nem az egyházjog tudománya fogja elhozni, de a hatályos szabályozás ne betegbé tegye az életet, hanem segítse elő a teljes testi-lelki gyógyulást és a helyreállást.” (175. old.)

Jeneiné Hurja Bettina Valéria: *Az anyakirálynő fogalma és státusza az ókori Izraelben.* (177–188. old) Az ószövetségi királyok mellett igen jelentős szerep jutott sok esetben az anyakirálynóknak. Az Ószövetségben az úrnő, királynő, nemes nő, hercegnő fogalmaival is találkozunk. Sába királynője a Héber Biblia megfogalmazásában a bölcsesség női alakjának a típusa, aki Salamon korában egy gazdag arab ország felett uralkodott. Eszter királyné, aki Vásti királyné helyébe lépett, a zsidó diaszpóra kiemelkedő hőse. A szerző ismerteti a héber terminusok ide vonatkozó általános és egyedi fogalmait.

A bibliatudósok és kutatók körében mind a mai napig nem született általános és egyetemesen elfogadott álláspont az anyakirálynő fogalmáról és státuszáról. Jeneiné Hurja Bettina Valéria a bőszes szakirodalom felsorakoztatása után a következő konklúziót vonja le: „Összegzésképpen elmondható, hogy nehéz megtalálni a helyes irányt az anyakirálynók státuszára vonatkozó különféle nézetek között, hiszen kevés bibliai leírás áll rendelkezésünkre az anyakirálynőkről. A szemantikai áttekintésből viszont

egyértelműen kiábrázolódik, hogy a témával foglalkozó legtöbb kutató (kivéve például Zafrira Ben-Barak) elismeri, hogy az anyakirálynői tisztség létezett Izraelben és/vagy Júdában, és fontos pozíció volt. Konszenzus azonban még nem született arról, hogy az anyakirálynőnek társadalmi, politikai vagy tanácsadói szerepe volt-e, a kultusz vezetésében vett részt, vagy csak a feleségek között volt vezető szerepe a trónutódlás kérdése kapcsán.” (185. old.)

Kőszeghy Miklós: *Mesebeli királyok, sosemvolt népek vagy történelmi realitás? Egy Józsué-kommentár előmunkálatai.* (189–201. old.) A szerző az 1. Előjáróban alcím alatt egy megállapítást és egy kérdést fogalmaz meg: „Józsué könyvének számos olyan passzusa van, amellyel kapcsolatban felmerül a kérdés: vajon a történettudomány eszközeivel mennyiben verifikálhatók az egyes történetek? Sőt ha kitágítjuk a kérdésfeltevést, akkor akár ugyanezt mondhatjuk az egész könyvről. Lehetséges-e, hogy Józsué könyvét az izraelita honfoglalás történetileg hiteles(íthető) dokumentumának tartssuk, s ha igen, akkor vajon mely történeti kontextusban született meg a könyv? Netán kevéssel az események után, amikor még minden élénken élt a kortársak emlékezetében? [...] A legtöbb fontos kérdésre nyilván alig-alig tudunk válaszolni.” (189. old.) A tanulmány további alcímei: 2. *A legyőzött királyok*; 2.1. *A történetek helye a könyvön belül*; 2.2. *A királynevek. Adonicedek, Jeruzsálem királya. Hóráam, Hebron királya. Pirám, Jarmút királya. Jáfiá, Lákis királya. Debir, Eglón királya. Hóráam, Gézer királya. Jábín, Hácór királya*; 2.3.

Ráháb, aki megmenekül. 3. Következtetések; 3.1. Konkrét következtetések; 3.2. Általános következtetések; 3.2.1. A forrás; 3.2.2. A történelmi tény.

Németh Dávid: *Mit nevez(z)ünk pasztorálpszichológiának?* (202–214. old.) Bevezetésként a szerző a pasztorálpszichológia fogalmát tisztázza: „Ahhoz képest, hogy a keresztyén teológia két-ezer éves tudomány, a pasztorálpszichológia fogalmát alig egy évszázada használjuk. Az igazat megvallva, még ma is sokféle félreértés kapcsolódik a fogalomhoz, szinte mindenki mára gondol, amikor erről a diszciplináról esik szó. E tudomány legkiválóbb művelői is definíciós problémákkal bajlódnak, a kikristályosodott meghatározások meg nem ritkán ellentmondanak egymásnak.” (202. old.) A tanulmány tartalmi felosztása: 1. *A pasztorálpszichológia mint teológiai tudomány*; 2. *A pasztorálpszichológia és a pszichológia kapcsolata*; 2.1. *Pasztorálpszichológia és valláspszichológia*; 2.2. *Pasztorálpszichológia és pszichoterápia*. 3. *A pasztorálpszichológia definíciója*. „A pasztorálpszichológia tehát a pszichikus működés teológiai hermeneutikája, amely hitbeli értelmezéseket kíván megjeleníteni az emberi élet különböző helyzetéhez kapcsolódó lelki folyamatokban. Feladata ennek elméleti magalapozása, gyakorlati kivitelezésének megtervezése és megvalósulásának segítése.” (212. old.)

Előadások

Ebben a részben a *Doktorok Kollégiuma. Reformáció jubileumi plenáris ülésének előadásai. 500 reformáció* cím alatt a következő előadások szerkesztett változatai sorakoznak: Bölskei Gusztáv: *The History of the Hungarian Reformed Theological Thought – An Outline* (216–224. old.); Stewart J. Brown: *The Reformation Ideal of the Godly of Discipline of 1560* (225–235. old.); Robert Vosloo: *Reconciliation and the Reformed Legacy in South Africa* (236–249. old.); Herman Selderhuis: *The Heart of the Matter: Luther's Concept of Reformation* (250–262. old.); Dirkie Smit: *On the Importance of the Belhar Confession Today* (263–274. old.); Michael Weinrich: *Reformation and Ecumenism* (275–285. old.); Ulrich H. J. Körtner: *Key Issues of Bioethics and Reformed Heritage* (286–302. old.).

Recenziók

Hodossi Sándor – Bacskai Katinka (szerk.): *A felekezeti oktatás új negyedszázada. (Tanulmányok Pusztai Gabriella tiszteletére)* (303–307. old.); Lányi András – Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve.* (308–310. old.)

A 2017-es *Collegium Doctorum* 2. száma a szerzők felsorolásával zárul (311. old.).

Bányai László